

Височина І.Л., Гайдук О.І., Башкірова Н.С.

Державний заклад «Дніпропетровська медична академія
Міністерства охорони здоров'я України»

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА (СІМЕЙНА МЕДИЦИНА) НА ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ НА КАФЕДРІ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ ФПО ДЗ «ДМА»

Проблема якості підготовки лікаря загальної практики-сімейного лікаря вже протягом десятиліть залишається однією з основних у медичній освіті в Україні [1]. Всі медичні ВУЗи мають кафедри та курси сімейної медицини, цінність та важливість яких в сучасних умовах не викликає сумнівів, оскільки саме сімейна медицина є основною ланкою забезпечення та контролю за станом здоров'я. Триваюча реформа системи охорони здоров'я нерозривно пов'язана з реформою медичної освіти.

Основними принципами роботи лікаря загальної практики - сімейного лікаря є тривалість і безперервність спостереження за здоров'ям пацієнтів, багатопрофільність первинної медичної допомоги, ставлення до сім'ї як до одиниці медичного обслуговування, профілактика як основа діяльності, економічна ефективність, доцільність та координація медичної допомоги [1].

Формуванням цих засад у свідомості майбутніх лікарів і має займатися кафедра, яка викладає сімейну медицину на додипломному етапі з метою вчасно підготувати студентів до повноцінної роботи в умовах реформування системи охорони здоров'я [2].

У ДЗ «ДМА» з 1997 року функціонує кафедра сімейної медицини. Маючи значний досвід роботи, одним з інтегральних завдань кафедри є створення умов для досягнення лікарями того рівня професійної компетентності, який дозволить їм забезпечити якісне надання медичної допомоги всім членам родини в повсякденній лікарській практиці [3].

Співробітники кафедри сімейної медицини ФПО ДЗ «ДМА» проводять післядипломну підготовку лікарів за фахом «загальна практика-сімейна медицина» та додипломну підготовку студентів 6 курсу.

Згідно з робочою програмою дисципліни «Загальна практика (сімейна медицина)» для студентів метою підготовки є набуття ними

знань та умінь з надання багатопрофільної медичної допомоги населенню незалежно від віку і статі пацієнтів. Передбачено, що дисципліна ґрунтується на попередньому вивченні студентами таких навчальних дисциплін як внутрішня медицина, інфекційні захворювання, епідеміологія, педіатрія, ендокринологія, неврологія, онкологія, хірургія, офтальмологія, оториноларингологія, дерматологія, клінічна імунологія, фармакологія, інтенсивна терапія, соціальна медицина та охорона здоров'я, гігієна та екологія, біостатистика, інформатика, етика та деонтологія та інших морфологічних дисциплін і інтегрується з ними. Крім того, дисципліна передбачає формування умінь застосовувати отримані знання у процесі подальшого навчання та у професійній діяльності, має формувати стійкі переконання у потребі здорового способу життя та профілактики основних хвороб у дітей, підлітків, дорослих осіб працездатного та літнього віку.

Незважаючи на те, що загальна практика потребує від лікаря величезної кількості накопичених медичних знань, підготовка його як на після-, так і на додипломному етапі повинна передбачати не ліквідацію можливих прогалин у попередньо отриманих теоретичних та практичних знаннях, а їх синтез, оскільки загально-практична медицина являє собою не суму знань, а систему знань. Другим найважливішим аспектом навчання є формування есенціальної для цієї спеціальності навички спілкування з пацієнтом.

З урахуванням складнощів даної дисципліни кафедра сімейної медицини ФПО ДЗ «ДМА» удосконалила робочу програму підготовки студентів 6 курсу з циклу, яка відображає характер і зміст роботи лікаря загальної практики-сімейного лікаря.

Робоча програма розрахована на 3 кредити і складається з двох змістовних модулів: Змістовний Модуль 1 - «Організаційні аспекти системи первинної медичної допомоги в Україні, пріоритетна роль сімейної медицини в системі охорони здоров'я» (30 годин) та Змістовний Модуль 2 - «Клінічні аспекти надання первинної медичної допомоги на принципах сімейної медицини» (60 годин). Тривалість циклу складає 8 днів.

В перший день циклу студенти вивчають питання організації та зміст роботи лікаря загальної практики - сімейного лікаря (ЗПСЛ) в

сучасних умовах фінансування системи охорони здоров'я, порядок надання первинної медичної допомоги. Студенти мають бути ознайомленими з основами інформаційного забезпечення закладів первинної медичної допомоги, електронною системою охорони здоров'я, можливостями телемедицини в загальнолікарській практиці. Всі теоретичні питання розглядаються під час проведення семінарських занять.

Практична частина занять присвячена діяльності лікаря загальної практики-сімейного лікаря з огляду на шість його основних компетенцій, серед яких першою є пацієнт-орієнтованість у наданні медичної допомоги. Ця компетенція передбачає, перш за все, вміння встановлювати контакт та взаємовідносини в системі «лікар-пацієнт». Студенти набувають навички холістичного (цілісного) підходу до пацієнтів з урахуванням не тільки медичних, але й психологічних, соціальних, сімейних та культурних аспектів стану їх здоров'я. Оволодіння цими навичками забезпечується виключно роботою з пацієнтом на клінічній базі під час практичного заняття. Важливою частиною заняття є також набуття студентами навичку класифікації станів, що найчастіше зустрічаються в загальнолікарській практиці. Використання ICPC-2 - класифікації, розробленої Всесвітньою організацією сімейних лікарів WONCA та прийнятою нашою державою, призначене саме для первинної ланки медичної допомоги з метою ефективного ведення пацієнтів. Відпрацювання класифікаційного підходу до кожного лікарського випадку з визначенням коду причини звернення, діагнозу та процесу проводиться у процесі роботи студента з пацієнтом та ситуаційними задачами.

Другий день занять присвячений одному з основних напрямків діяльності лікаря загальної практики-сімейного лікаря - профілактиці неінфекційних захворювань та інфекційних захворювань. У рамках неінфекційних захворювань студенти оволодівають алгоритмами проведення заходів профілактики в пріоритетних сферах медицини (кардіоваскулярна і метаболічна патологія, хронічні бронхолегеневі захворювання), працюючи з пацієнтами та клінічними задачами. Студенти відпрацьовують такі навички профілактики неінфекційних захворювань, як виявлення факторів ризику, визначення загального

ризик розвитку кардіоваскулярних захворювань і їх ускладнень, вибір втручань, спрямованих на зменшення загального ризику (впровадження засад здорового способу життя, контроль факторів ризику). Друга частина заняття присвячена профілактиці інфекційних захворювань. Студенти самостійно формують календарі щеплень дітей за запропонованими клінічними задачами.

Третій день циклу присвячений питанням скринінгу в первинній допомозі, заснованому на доказах (evidence-based medicine). Важливість проведення скринінгу в загальній лікарській практиці обумовлена його спрямованістю на виявлення патології у клінічно безсимптомних осіб в популяції з метою ранньої діагностики та більш ефективного лікування пацієнтів. Студенти відпрацьовують розробку програм скринінгу для різних груп пацієнтів на практичному занятті.

В рамках змістовного модулю 2 розглядаються клінічні проблеми в різних популяційних групах. Тому четвертий день розпочинається з інтегрованого підходу до оцінки здоров'я дітей, ранньої діагностики станів, що можуть загрожувати їх життю, веденню дітей на амбулаторному етапі, перш за все, при захворюваннях, що визначають смертність і захворюваність в дитячому віці. Огляди дітей і вирішення великої кількості клінічних ситуацій забезпечують базові навички роботи з дитячим населенням на амбулаторному етапі. В основу роботи в цей день на циклі покладена стратегія «Інтегрованого ведення хвороб дитячого віку».

Беручи до уваги, що лікарі загальної практики - сімейні лікарі працюють за синдромальним принципом, ще один день виділено для розгляду організації медичної допомоги у відповідності до компетенцій лікаря ЗПСЛ і маршрутизації пацієнта при найбільш розповсюджених синдромах. Всі синдроми розглядаються за схемою, що дозволяє сформулювати алгоритм дій при роботі з пацієнтом з означеним синдромом, скарги, червоні прапорці, диференціальна діагностика, тактика лікаря ЗПСЛ, вибір маршруту пацієнта, принципи лікування.

Обстеження пацієнта та його консультування в загальній лікарській практиці мають свої особливості і тому один день циклу присвячений відпрацюванню практичних навичок на обладнанні амбулаторій загальної практики-сімейної медицини. Студенти 6 курсу

беруть участь в практичній організації робочого місця лікаря загальної практики з використанням належного обладнання, роботі на цьому обладнанні. Центральне місце на цьому занятті посідає відпрацювання системної оцінки пацієнта з визначенням його фізичного, неврологічного, психічного статусу, проведення йому отоскопії, офтальмоскопії, ЕКГ-діагностики.

Одним з найважливіших практичних навичок лікаря загальної практики- сімейного лікаря є надання невідкладної допомоги. Цю тему відпрацьовують відповідно до клінічних настанов надання невідкладної допомоги при найбільш розповсюджених станах, що потребують її. Крім того, в цей день студенти відпрацьовують серцево-легеневу реанімацію на манекенах дитини та дорослої людини.

В останній, восьмий, день студенти опрацьовують тему: «Паліативна медична допомога сімейним лікарем і принципи надання реабілітаційної допомоги». Організація паліативної допомоги є важливим, складним та необхідним напрямком роботи лікаря загальної практики.

Такий комплексний підхід з охопленням всіх сфер роботи лікаря загальної практики-сімейного лікаря дозволяє студентам 6 курсу, що навчаються за спеціальністю «Медицина», сформуванню чіткого уявлення про функції лікарів первинної ланки та їх місце в системі охорони здоров'я, оскільки програма дисципліни і розклад занять відображають унікальні риси, що притаманні загально-практичній медицині.

Література:

1. Кіт З.М. Оптимізація викладання сімейної медицини студентам 6 курсу на профільній кафедрі з позицій кредитно-модульної системи. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник української медичної стоматологічної академії. 2015. Том 15, Випуск 4(52). с. 298-301.
2. Бабінець Л.С., Боровик І.О., Боцюк Н.Є., Воронцов О.О., Мігенько Б.О., Рябоконт С.С., Стародуб Є.М., Творко В.М., Ясній О.Р. Успіхи і проблеми викладання сімейної медицини на додипломному рівні: досвід Тернопільського державного медичного університету. Семейная медицина №4 (48), 2013. с. 28-30.
3. Гайдук О.І., Височина І.Л., Башкірова Н.С. Актуальність засвоєння уніфікованого протоколу «Інтегроване ведення хвороб дитячого віку» лікарями загальної практики- сімейними лікарями. Матеріали

XIV Всеукраїнської науково - практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 60 - річчю ТДМУ "Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні" (з дистанційним під'єднанням ВМ (Ф) НЗ України за допомогою відеоконференц - зв'язку), 18 -19 травня 2017 року м.Тернопіль; Тернопіль, ТДМУ, «Укрмедкнига», 2017, Том.2. с.219 -220.

УДК 378.147:616-05

*Ждан В.М., Бабаніна М.Ю., Кітура Є.М.,
Ткаченко М.В., Шилкіна Л.М., Кур'ян О.А.*

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

СИМУЛЯЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Мета – визначити доцільність впровадження симуляційних технологій у навчальний процес лікарів-інтернів та лікарів-курсантів з фаху «Загальна практика – сімейна медицина».

Матеріали та методи. У статті представлено досвід застосування системи Body Interact – clinical reasoning education, освітньої програми віртуальних клінічних сценаріїв на кафедрі сімейної медицини і терапії, яка дає можливість у реальному режимі часу відтворити певну клінічну ситуацію з усім необхідним сучасним набором об'єктивних, лабораторних та інструментальних методів обстеження і провести лікування відповідно до сучасних протоколів європейських та американських медичних асоціацій.

Результати. Симуляційні технології навчання реалізують більш ефективну практичну підготовку лікарів з фаху «Загальна практика – сімейна медицина», покращуючи в 2-3 рази результативність навчання.

Висновки. Використання інтерактивних технологій, зокрема «Віртуального пацієнта», у професійній підготовці сімейних лікарів дає можливість розв'язання проблемних ситуацій за допомогою ефективних дій, інтуїції, навчання, сприяє розвитку комунікативних навичок.

Ключові слова: «віртуальний пацієнт», симуляційні технології, освіта.